

фахівців морської військової справи Південного регіону. На відміну від інших РОК Південний РОК формують два центри – системи закладів освіти м. Севастополь та м. Одеса.

Західний РОК характеризується нерівномірністю формування мережі загальноосвітніх закладів (низька – у гірських Карпатських та Поліських регіонах територіях, середня на решті територій), середнім загальноосвітнім рівнем розвитку всіх типів закладів професійної освіти з підготовки спеціалістів для соціально-культурної сфери, управління економікою та праця, основних галузей промислового виробництва, сільського господарства, будівництва, транспорту та зв'язку Західноукраїнського регіону та друкарства, ветеринарії, лісового господарства для національного ринку праці. Формуючим ядром Західного РОК є система закладів освіти м. Львова.

Застосування принципів регіональної організації освітнього процесу дозволяє більш ефективно використовувати: а) наявну компонентно-функціональну структуру закладів освіти та навчально-методичну базу і досягати найвищого рівня освітніх послуг для всіх вікових груп населення регіону; б) кошти державного та місцевого бюджетів.

Література:

1. Соціально-економічна географія України: Навч. посібник/ За ред. проф. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 1994.
2. Стецький В. Освітній комплекс Львівської області: регіональні і загальнонаціональні аспекти // Регіональна економіка. – Львів: ІРД ІАНУ, 1998. – №2. – С.184-187.

Summary:

Vasyl' Stetskyy. REGIONAL SYSTEMS OF EDUCATION: THEIR ROLE AND SIGNIFICANCE IN ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS.

The problems of labor market formation and the role of educational establishments overcoming unemployment in Ukraine are considered. The author thoroughly analyses a component and functional structure of the nationally system of education.

УДК 910.3

Богдан УМАНЦІВ

ТРАНСКОРДОННА ГЕОГРАФІЯ ЧИ ГЕОГРАФІЯ ПОГРАНИЧЧЯ: СПРОБИ КРИТИЧНОГО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ

Зміни в політичному житті країн Центральної і Східної Європи призвели до трансформації традиційних тенденцій соціально-економічного розвитку. Після розпаду СРСР на теренах цієї колишньої "супердержави" з'явилися нові незалежні країни, які автоматично стали суб'єктами міжнародного співробітництва. Незважаючи на пануючі дезінтеграційні тенденції, нові держави, в тому числі і Україна, отримали потужний інтеграційний імпульс, спрямований на захід. Проте Україна найближчим часом не зможе претендувати на повну участь у європейських структурах типу ЄС. Тому на сьогоднішньому етапі розвитку актуальним стало створення і розвиток нових форм міждержавного співробітництва - транскордонного співробітництва, в т.ч. і у формі єврорегіонів.

В руслі концепції інтеграції України у європейський політичний і господарський простір таке співробітництво (як проміжний етап в повній інтеграції до ЄС) набуває значної ваги. З огляду на важливість і перспективність такого співробітництва його вивчення проводиться багатьма науками.

Транскордонне співробітництво загалом і у формі єврорегіонів зокрема, є порівняно новим процесом організації суспільного життя і тому не набуло значного розвитку, а отже, через зазначену новизну, відповідно і належного наукового дослідження, зокрема серед географів.

Хоча уже є певні дослідження на різних наукових рівнях українських вчених щодо даної проблематики. Переважно проблематика транскордонних територій і транскордонного співробітництва знайшла своє відображення у працях науковців-економістів. Це, зокрема праці М. Долішнього, П. Белецького, Г. Луцишин, В. Будкіна, П. Мікуля, В. Мікловди, О. Передрія, М. Максимчука, М. Лендєла, М. Мальського, Є. Кіш, З. Петренко, І. Чучки та ін. Серед зарубіжних вчених заслуговують уваги праці С. Кітовського, Т. Комарнішкого, М. Буковельського (Польща), В. Гудака (Словаччина), К. Шумана (ФРН), Л. Вардомського (Російська Федерація) та ін.

На сучасному етапі також вже є і певні нароби серед науковців-географів. Серед них виділяються праці О. Шаблія, С. Писаренко, П. Луцишина, І. Гудзеляк, І. Дубовича та ін. Серед зарубіжних вчених слід виокремити праці П. Ебергарда, А. Міщука, Р. Федана (Польща) тощо.

Комплексне суспільно-географічне дослідження транскордонних регіонів в т.ч. транскордонного співробітництва, яке організовується на цих територіях, є однією із умов розв'язання багатьох соціально-економічних проблем у прикордонних (транскордонних) територіях. Тому з огляду на важливість і актуальність вивчення прикордонних (транскордонних) територій, яка викликана необхідністю подальшого ефективного розвитку держави, формується новий комплексний напрям сучасних суспільно-географічних досліджень транскордонних територій як перехідних регіональних систем – *транскордонна географія*. На думку Дубовича І., транскордонна географія “досліджує соціально-економічні, історико-географічні, геополітичні особливості контактних між сусідніми державами регіонів (*прикордонних* – підкреслено нами) з науковою, практичною, дидактичною та виховною метою” [1, с. 195].

Однак, у деяких наукових працях [2, с. 153] назву “транскордонна географія” вважають невідповідною і пропонується розділити цей напрям на два і називати їх відповідно “географія прикордоння” (вивчає прикордонні регіони окремих держав) і “географія пограниччя” (вивчає “пограничні і транскордонні регіони, розташовані на стику сусідніх держав”). Автори розробки таких підходів пояснюють це тим, що сам термін “транскордонна географія” є некоректним, а поняття не відповідає змісту. На їх думку, по аналогії можна говорити про так звану “приморську географію”, “прирічкову географію” тощо. Звичайно, з понятійно-термінологічної точки зору, доля правди в цьому є, але як тоді тлумачити вже давно існуючі, обґрунтовані суспільно-географічні напрями такі як, політична географія, історична і, зрештою економічна чи соціальна? Адже об'єктом вивчення цих дисциплін виступають відповідні форми і рівні геопросторової організації суспільства. Слід підкреслити, що окремо виділяється політична географія і геополітика, економічна географія і геоekonomіка, кожна з яких має свій предмет вивчення.

На нашу думку, недоречним є виокремлення географії прикордоння і географії пограниччя за змістом, не вдаючись навіть до термінів-назв, адже остання (якщо її виділяти) “вміщає” в себе предмет дослідження географії прикордоння. Тобто предмет так чи інакше буде один і той же. До того ж на думку тих же авторів, “транскордонний регіон – це смуга прикордонних регіонів (*прикордонних місцевостей* – за термінологією авт.) прилеглих до державного кордону по обидва його боки” і розуміється як єдність (!) суспільно-географічного утворення. Слід додати, що із самого початку організації транскордонного співробітництва в східноєвропейських країнах в умовах тоталітаризму останнє з ідеологічних причин носило назву переважно “прикордонне”, оскільки визначалося бар'єрною функцією “радянського” кордону. Трансформація “прикордонного співробітництва” в “транскордонне” зумовлена змінами, які відбувалися в Європі протягом останнього двох десятиріч: посиленням інтеграційних процесів, зокрема, на пострадянському просторі та змінами функцій кордонів – з “бар'єрної” на “інтегруючу”.

На сьогодні невирішеною проблемою залишається те, що вважати прикордонною територією, яка має бути її “глибина”, коли відправною точкою є кордон.

Деякі автори [3, с. 12] з геопросторової точки зору для виділення прикордонних (транскордонних) регіонів широко використовують такі підходи: адміністративно-територіальний, природно-географічний, соціально-економічний, історико-географічний, етнічний, та формально-просторовий. Всі названі підходи будуть визначати реальну величину прикордонних (транскордонних) регіонів і відповідно “глибину” можливого здійснення транскордонного співробітництва.

Так, згідно адміністративно-територіального підходу розрізняють наступні геопросторові рівні прикордонних територій в Україні: міжобласний, міжрайонний, сільських рад, або міських рад. Кожному з цих підрівнів притаманне “своє” співробітництво в межах транскордонних регіонів (еврорегіонів), оскільки кожен з цих рівнів має свої відмінні риси. Так наприклад, обласний рівень обмежує співпрацю в рамках еврорегіонів своїми межами (адже це є “пороговий” рівень транскордонного співробітництва за адміністративно-правовими актами). Слід також зауважити, що регіонам нижче обласного рівня практично не властива ознака комплексності продуктивних сил. Тому у своїх транскордонних зв'язках регіони різних рівнів різною мірою проявляють відношення щодо комплексності і розв'язання конкретних проблем. З огляду на цю особливість, необхідно, щоб представництво прикордонних регіонів суміжних держав у еврорегіоні було співмірне як горизонтально (за площею) так і вертикально (за ієрархічними рівнями).

Підхід до делімітації прикордонних територій може бути і природно-географічний і, передусім, орографічний. Особливості такого підходу до делімітації прикордонних територій зумовлені специфікою рельєфу (гірський, рівнинний тощо), його впливом на заселення території і систему розселення і, як наслідок – різним рівнем соціально-економічним розвитком території.

Делімітацію прикордонних регіонів можна здійснювати і з точки зору наступних підходів: соціально-економічного, історико-географічного, етнічного і формально-просторового. Використання того чи іншого підходу буде визначатися ціллю та завданням конкретного наукового дослідження.

Отже, на сьогодні формується самостійний науковий напрям суспільно-географічних досліджень прикордонних і транскордонних регіонів – транскордонна географія, – в якій є свій загальний об'єкт, конкретні об'єкти та предмет дослідження. Так, конкретними об'єктами транскордонної географії, зокрема можуть виступати різні форми геопросторової організації транскордонного співробітництва як от еуро регіони, СЕЗ тощо [пор.4,с.128-139].

Література:

1. Дубович І. Особливості вивчення транскордонного співробітництва // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Проблеми і перспективи транскордонного співробітництва в аспекті процесів європейської інтеграції. Вип. XV / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Редкол.: відп. ред. М.І. Долішній. – Львів – Луцьк: “Вежа”, 2000. – С. 193-198
2. Лажнік В.Й. Географія прикордоння і географія пограниччя як регіональні напрями суспільно-географічних досліджень // Сучасні проблеми географічної освіти та науки України. Матеріали конференції присвячені 120 – річчю географії в Львівському університеті. – Львів, 2003. – С. 152-153
3. Шаблій О.І. Західноукраїнське прикордоння: делімітація і суспільно-географічні проблеми // Економіко-, соціально- і еколого-географічні проблеми західноукраїнського прикордоння. – Львів: ЛДУ ім. І.Франка, 1997. – С. 5-14
4. Уманців Б. Проблеми дефініції поняття “еврорегіон” // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Транскордонне співробітництво, ринкова інфраструктура та фінансово-інвестиційна діяльність (Збірник наукових праць). Випуск 6 (XXXVII) / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Редкол.: відп. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2002. – С. 128-139.

Summary:

Umanciv B. TRANSBORDER GEOGRAPHY OR FRONTIER GEOGRAPHY: AN ATTEMPT OF CRITICAL OF BASIS APPROACHES.

Critical analysis of basis approaches to identifying new separate human geographic disciplines is given in the article. Particular attention is paid on arguments of distinguish such human geographic directions as frontier geography and transborder geography.

УДК 911.3:32 (477)

Андрій ГОЛОД

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ВИМІРУ ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Серед усіх форм поведінки населення найважливішу роль відіграє політична поведінка як така, що найсуттєвіше впливає на розвиток і функціонування суспільства. Політична активність є головною передумовою формування громадянського суспільства, оскільки справжній громадянин не лише має власну думку про певні суспільні явища і процеси, але і виявляє її у різних формах політичної поведінки. Саме тому на етапі становлення громадянського суспільства вивчення політичної поведінки населення стає особливо актуальним.

Електоральна поведінка населення зовсім недавно стала предметом дослідження української суспільної географії. Значно більший доробок у цьому напрямку мають зараз соціологія та політологія. Щодо власне електорально-географічних досліджень, то слід згадати захищені дисертації по електоральній географії Галичини та Криму [5; 6], а також ряд статей, присвячених географічному аналізу результатів виборів [8].

Більш широко тема електоральної поведінки, особливо на регіональному рівні, вивчається у наших сусідів. У Росії однією з останніх публікацій на цю тему є стаття Ю. Гудіної [3]. У польській географії дослідженням електоральної поведінки населення займається Т. Зарицький [9]. Очевидно, важливим завданням зараз є "географізація" досліджень політичної поведінки, яка у західній науці вже багато десятиліть є об'єктом дослідження суспільної географії.

Ця стаття має на меті розглянути просторові особливості деяких аспектів електоральної поведінки населення регіонів України. Особливу увагу надано висвітленню місця і ролі Львівської області у загальнодержавному політичному просторі в електорально-географічному контексті. Важливим питанням є також виявлення чинників, які впливають на електоральну активність населення України. Іншим завданням є обґрунтування теоретико-методичних основ вивчення політичної поведінки населення регіонів і його електоральної активності зокрема.

Місце і роль регіону в електоральному вимірі політичного простору держави можна аналізувати на основі ряду показників – електорального потенціалу, електоральної активності і електоральної однорідності.

Оскільки частка виборців, які отримали бюлетені для голосування, і розраховані на її основі коефіцієнти не дають повного уявлення про роль конкретного регіону у формуванні державної політики та його перспективність у електоральному відношенні, то очевидно є необхідність застосування абсолютного показника, який би певним чином відображав значення регіону у політичному просторі держави. Таким показником може бути електоральний потенціал регіону, числовим виміром якого є кількість зареєстрованих виборців в регіоні (громадяни України віком від 18 років).

Електоральна активність традиційно вимірюється часткою виборців, які взяли участь у голосуванні, від їх загальної кількості. Проте щодо конкретного числового вираження цього